

Самостійна робота

(стаціонар, заочники)

МОДУЛЬ 1. ФІЛОСОФІЯ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ: СУТНІСТЬ, ГЕНЕЗА, ЛЮДИНОМІРНІСТЬ

ТЕМА №1

ФІЛОСОФІЯ, КОЛО ЇЇ ПРОБЛЕМ ТА РОЛЬ В СУСПІЛЬСТВІ

План

1. Світогляд. Історичні типи світогляду.
2. Сутність, структура і призначення філософії.
3. Проблема основного питання філософії.

Основні поняття: філософія, світогляд, міфологія, релігія, матеріалізм, ідеалізм, онтологія, гносеологія, аксіологія, діалектика, агностицизм, догматизм, скептицизм.

Контрольні питання

1. Які основні структурні елементи світогляду?
2. Які основні історичні типи світогляду?
3. Як співвідносяться філософія і наука?
4. В чому цінність філософії для особи і суспільства?

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте визначення аспектів єдності та відмінності понять “світобачення”, “світосприйняття”, “світорозуміння”.
2. Проаналізуйте співвідношення понять “міф” і “міфологія”.
3. Окресліть особливості релігійного світогляду.
4. Розгляньте особливості філософського світогляду.

Література

Основна:

1. «Так що ж таке філософія?» Круглий стіл на кафедрі філософії Запорізького національного університету // Грані.–Дніпропетровськ, 2007.– № 1 (51). – С. 157–161.
2. Кривега Л.Д. Формування соціально-конструктивного світогляду як призначення університету // Вісник Дніпропетровського університету. Філософія. Соціологія. Політологія. Випуск 15. – Дніпропетровськ, 2007.– С.89–93.
3. Попович М.В. Що таке філософія ?// Філософська думка: український науково-теоретичний часопис. – 2006. – № 1. – С. 3-24.
4. Миронов В.В. Философия как событие // Вестник Московского университета. Серия 7. Философия. – 2012– №1.– С. 5–27.
5. Миронов В.В. Философия и Слово (или Ещё раз о специфике философии) // Вопросы философии – 2012.– №1. –С. 14–27.
6. Лутай В.С. Основной вопрос современной философии. Синергетический вопрос. К.: Издатель ПАРАПАН, 2004. – 156 с.

7. Берлин И. Назначение философии // Вопросы философии. – 1999. – №5. – С. 91-98.
8. Кривега Л.Д. Мировоззренческие ориентации личности в условиях трансформации общества. – Запорожье: ЗГУ, 1998. – С. 3-68.
9. Козловець М., Самардак М. Майбутнє філософії: постмодерністський дискурс // Філософська думка. – 2005. – №3. – С. 147-153.
10. Конш М. (Франция) Какая философия нужна завтра? // Философия и об-во. – 2004. – №2. – С. 165-187.

Додаткова:

1. Нечуй-Левицький Іван. Світогляд українського народу: Ескіз української міфології. – К.: Обереги, 2003. – 144с. – (Бібліотека українського раритету).
2. Гримич М.В. Традиційний світогляд та етнопсихологічні константи українців (Когнітивна антропологія). – К., 2000. – 380 с.
3. Коган Л.А. О будущем философии // Вопросы философии. – 1996. – №7. – С. 17-30.
5. Делез Ж., Гваттари Ф. Что такое философия? Пер. с фр. и послесл. С.Н.Зенкина. – М.: Институт экспериментальной социологии; СПб.: Алетейя, 1998. – 288 с.
6. Чанышев А.Н. Философия как “филология”, как мудрость и как мировоззрение // Вестник МГУ. – Серия 7. Философия. – 1995. – № 5. – С. 37-62.
7. Чанышев А.Н. Философия как “филология”, как мудрость и как мировоззрение // Вестник МГУ. – Серия 7. Философия. – 1996. – № 6. – С. 30-43.

ТЕМА №2

ФІЛОСОФІЯ СТАРОДАВНІХ ІНДІЇ ТА КИТАЮ

План

1. Специфіка та основні школи філософії стародавньої Індії:
 - Буддизм;
 - Джайнізм;
 - Йога.
2. Характерні риси та основні школи філософії стародавнього Китаю:
 - Конфуціанство;
 - Даосизм;
 - Законники.

Основні поняття: брахман, атман, сансара, карма, Веди, П’ятикнижжя, дао, фа, ли, Конфуцій, Лао-Цзи, Шан-Ян, Будда.

Контрольні питання

1. Який період називають “золотим століттям” китайської філософії?
2. Назвіть основні положення вчення Конфуція.
3. Які реформи пропонував Шан-Ян?
4. З яких частин складаються Веди – стародавній пам’ятник індійської літератури?
5. Назвіть чотири “благородні істини” буддизму.

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте загальну характеристику філософських шкіл стародавньої Індії.
2. Визначте основні ідеї філософії “даосизму”.
3. Назвіть основні ідеї філософії Конфуція

Література

Основна:

1. Индийская философия. Энциклопедия / отв ред. М. Т. Степанянц. — М.: [Академический проект](#), 2009. — 950 с.
2. Духовная культура Китая. Энциклопедия в 5-и тт.: отв. ред. А.И.Кобзев. — М.: Вост. лит., 2006–2010.
3. Кобзев А.И. Духовные основы китайской цивилизации // XXXIV научная конференция «Общество и государство в Китае» / А.И.Кобзев. — М. : Восточная литература РАН, 2004. — С. 129 – 133.
4. Степанянц М.Т. Восточные философии. Учебник для вузов / М.Т. Степанянц.. — М.: Академический проект, 2011. — 560 с.
5. История философии в кратком изложении / Пер. с чешского. — М.: Мысль, 1991.
6. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. — М., 1981.
7. Конфуций: Жизнь, учение, мысли, изречения, афоризмы / Виктор Викторович Юрчук (авт.-сост.). — 3.изд., с изм. — Минск: Современное слово, 2003. — 379с.
8. История философии: Энциклопедия. — Мн.: Интерпрессервис; Книжный Дом. 2002. — 1376 с.
9. Філософський енциклопедичний словник. — К: Абрис, 2002. — 744 с.

Додаткова:

1. Древнекитайская философия. Собрание текстов. В 2 т. — М.: Наука, 1972-1973.
2. Введение в философию Востока. — М.: Наука, 1982.
3. Васильев Л.С. Проблемы генезиса китайской мысли: Формирование основ мировоззрения и менталитета. М.: Наука, 1989.
4. Чаттерджи С., Датта Д. Индийская философия. - М. — 1994.

ТЕМА №3

АНТИЧНА ФІЛОСОФІЯ

План

1. Загальна характеристика античної філософії: етапи розвитку, представники, коло проблем.
2. Сократ.
3. Платон.
4. Арістотель.

Основні поняття: Мілетська школа, елеати, софісти, кініки, стоїки, скептики, космоцентризм, субстанція, логос, маєвтика.

Контрольні питання

1. Які характерні риси філософії стародавньої Греції?

2. Розкрийте сутність вчення Платона про “ідеальну державу”.
3. Який філософ був вчителем О. Македонського?
4. Як називалися філософські школи, що заснували Платон, Арістотель та Епікур?
5. Розкрийте сутність сократівського вчення про людину.
6. Обґрунтуйте особливість філософії Платона.
7. Розгляньте найважливіші філософські ідеї Арістотеля.

✍ Завдання для самостійної роботи

1. Римська філософія: ідеї, представники.
2. Сенека: життя та філософія.
3. Мілетська школа: представники та ідеї.

Література

📖 Основна:

1. Чанышев А.Н. Курс лекцій по древней и средневековой философии. – М., 1991.
2. Асмус В.Ф. Античная философия. – М., 1985.
3. Богомолов А.С. Античная философия. – М.: Изд. МГУ, 1985. – 367 с.
4. История философии: Энциклопедия. – Мн.: Интерпрессервис; Книжный Дом. 2002. – 1376 с.
5. Філософський енциклопедичний словник. – К: Абрис, 2002. – 744 с.

📁 Додаткова:

1. Платон. Государство // Соч. в 3 т. – Т. 3. – М., 1981.
2. Боецій С. Розрада від філософії/ Пер. Андрій Содомора.- К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002.- 148 с.
3. Арістотель. Політика. – К., 2000.
4. Бертран Рассел. Історія західної філософії. – К., 1995. Кн.1.

📁 ТЕМА № 4

СЕРЕДНЬОВІЧНА ФІЛОСОФІЯ

План

1. Загальна характеристика філософії Середньовіччя: етапи розвитку, коло проблем, представники.
2. Патристика. Августин.
3. Схоластика. Ф. Аквінський.
4. Світоглядні ідеї Екклесіасту та Об'явлення Іоанна Богослова (Біблія).
5. Арабська середньовічна філософія.

Основні поняття: патристика, схоластика, теологія, теоцентризм, номіналізм, універсалії, томізм, теодіцея, теоцентризм.

Контрольні питання

1. Назвіть характерні риси філософії Середньовіччя.
2. Назвіть основні школи в патристиці.
3. Назвіть докази буття Бога згідно з вченням Ф. Аквінського.
4. Назвіть представників номіналізму та реалізму в філософії Середньовіччя.
5. Назвіть представників арабської середньовічної філософії.

✍ Завдання для самостійної роботи

1. Ідея гармонії “віри” і “розуму” в середньовічній філософії.
2. Номіналізм та раціоналізм: підходи до проблеми універсалій.
3. Розкрийте характерні риси схоластики.

Література

📖 Основна:

1. [Пашук А. І. Нариси з історії філософії середніх віків: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. — 712 с.](#)
2. Александрова О. В. Історія середньовічної філософії. – К., 2000.
3. Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. – Л.: Світ, 2001. – 318с.
4. Копплстон Фредерик Чарлз. Історія середньовічної філософії / Пер.с англ.: І. Борисова – М.: Енігма, 1997. – 512с.
5. Чанышев А.Н. Курс лекцій по древній і середньовічній філософії. – М., 1991.
6. Соколов В.В. Средневековая философия. – М., 1979.
7. Фролова Е.А. История средневековой арабо-исламской философии. - М.: Мысль, 1995.- 176 с.

📖 Додаткова:

1. Біблія (розділи “Екклесіаст”, “Об’явлення Іоанна Богослова”).
2. Августин Аврелій. Ісповедь. – М., 1991.
3. Майоров Г.Т. Формирование средневековой философии. – М., 1979.
4. Хейзинга Й. Осень середньовіччя. – М., 1988.
5. Кривега Л.Д. Арабская философия в начале 21 столетия: проблемы и тенденции// Грані.-Дніпропетровськ, 2006.- № 6 (50). – С. 62-65.

📁 ТЕМА №5

ФІЛОСОФІЯ ВІДРОДЖЕННЯ

План

1. Загальна характеристика: специфіка, коло проблем, представники.
2. Гуманізм в Італії: Данте Аліг’єрі, Франческо Петрарка, Джованні Бокаччо, Лоренцо Валла.
3. Соціальні теорії: Ніколо Макіавеллі, Томас Мор, Томмазо Кампанелла.

Основні поняття: антропоцентрізм, пантеїзм, деїзм, гуманізм, натурфілософія, геоцентризм, геліоцентризм.

Контрольні питання

1. Назвіть основні принципи гуманізму.
2. Назвіть основні риси філософії Відродження.
3. Дайте характеристику “кругів аду” в “Божественній комедії” Данте.
4. Що означає термін “макіавеллізм”?

✍ Завдання для самостійної роботи

1. Основні ідеї роботи Т.Кампанелли “Місце сонця”.
2. «Утопія» Т. Мора: основні ідеї.
3. Охарактеризуйте погляди Н.Макіавеллі щодо людини, політики, держави.

Література

Основна:

1. Соколов В.В. Европейская философия XV-XVII веков. – М., 1984.
2. Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения. – М., 1980.
3. Кремень В. Г., Афанасенко В. С., Волович В. І., Горлач М. І., Головченко Г.Т. Історія філософії: Підручник для вищої школи. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Х.: Прапор, 2003. – 768с.
4. Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XV-XVII ст. – К., 1994.

Додаткова:

1. Макіавеллі. Н. Флорентійські хроніки. Державець. Переклав з італійської Анатоль Перепадя.- Київ, «Основи», 1998. — 492 с.
2. Кампанелла Т. Город Солнца. О наилучшем государстве // <http://renaissance.rchgi.spb.ru/Campanella/opus1.htm>
3. Мор Т. Утопия/ Пер. Ю. М. Каган. – М.: Наука, 1978. – 416 с.
4. Петрарка Ф. Сонеты. – М., 1994.

ТЕМА №6

ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ (XVII СТ.)

План

1. Загальна характеристика: специфіка, коло проблем, напрями, представники.
2. Емпіризм (Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк).
3. Раціоналізм (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц).

Основні поняття: емпіризм, раціоналізм, сенсуалізм, картезіанство, монада, дуалізм, метод пізнання.

Контрольні питання

1. У чому полягає сутність методу пізнання Ф. Бекона?
2. Окресліть характерні риси і сутність пантеїзму Б Спінози.
3. В чому полягає дуалізм Р. Декарта?
4. Дайте характеристику поглядів Дж. Локка на релігію.

Завдання для самостійної роботи:

1. Основні ідеї роботи Ф. Бекона “Нова Атлантида”.
2. В чому полягає проблема методу у філософії Нового часу.
3. Сенсуалізм: сутність та представники.

Література

Основна:

1. Соколов В.В. Европейская философия XV-XVII веков. – М., 1984. // <http://www.runivers.ru/upload/iblock/259/sokolov.pdf>.
2. Нарский М.С. Западноевропейская философия XVII в. – М., 1974.
3. Гусев В.І. Західна філософія Нового часу. XVII – XVIII ст.. – К., 1998.

Додаткова:

1. Бэкон Ф. Новый Органон // Соч. в 2 т. – М., 1972.
2. Лейбниц Г.В. Монадология // Соч.: В 4 т. – М., 1982. – Т. 1.

3. Гоббс Томас. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної. – К., 2000.
4. Локк Джон. Два трактати про врядування. – К., 2001.
5. Декарт Рене. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукати істину в науках. – К., 2001.

ТЕМА №7

НІМЕЦЬКА КЛАСИЧНА ФІЛОСОФІЯ

План

1. Філософія І. Канта.
2. Філософія Г.В.Ф. Гегеля.
3. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.

Основні поняття: “річ у собі”, абсолютна ідея, антиномії розуму, діалектика, антропологія, трансцендентне, трансцендентальне, апріоризм, агностицизм.

Контрольні питання

1. Назвіть вихідні принципи етики І. Канта.
2. Визначте принципи діалектики Гегеля.
3. У чому полягає антропологізм філософії Л. Фейєрбаха?

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрийте зміст “категоричного імперативу” І. Канта.
2. Охарактеризуйте основні принципи діалектики Г.В.Ф. Гегеля.
4. Розгляньте природу людини згідно філософії Л. Фейєрбаха.

Література

Основна:

1. Гулыга А.В. Немецкая классическая философия. – М.: Высшая школа, 1986.
2. История диалектики. Немецкая классическая философия. – М., 1978. – С. 230-299.
3. Кузнецов В.Н. Немецкая классическая философия второй половины XVIII – начала XIX века. – М., 1989. – С. 254-272.
4. Нарский И.С. Западноевропейская философия XIX века. – М., 1976. – С. 310-349.
5. Шинкарук В.И. Логика, диалектика и теория познания Гегеля. – К., 1964. – С. 241-261.

Додаткова:

1. Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук: В 3-х т. – М., 1974. – Т. 2. – С. 264-340.
2. Гегель Г. В. Ф. Наука логики: В 3-х т. – М., 1971. – Т. 2. – С. 7-225.
3. Фейєрбах Л. Основные положения философии будущего: избр. философ. поизв.: в 2 т. – М., 1995. – Т.1.
4. Кант И. Прелегомены ко всякой будущей метафизике. // Соч.: В 6 т. – М., 1985.

5. Булатов М.О. Німецька класична філософія. Ч. 1. Кант. Фіхте. Шеллінг. – К.: Стилос, 2003.

ТЕМА №8

ЛЮДИНА ЯК ОСНОВНА ПРОБЛЕМА ФІЛОСОФІЇ

План

1. Розуміння людини в історії філософської думки.
2. Людина: індивід, особа, особливість. Духовність.
3. Проблема життя і смерті.
4. Концепції сенсу життя людини.

Основні поняття: індивід, особа, індивідуальність, людина, духовність, життя, сенс життя, смерть, клонування.

Контрольні питання

1. Яке співвідношення понять “людина”, “індивід”, “особистість”.
2. Назвіть основні концепції сенсу життя людини.
3. Перелікуйте суттєві характеристики людського буття.

Завдання для самостійної роботи

1. Визначте правові та етичні проблеми клонування.
2. Дайте визначення духовності та її проявів в життєдіяльності людини.
3. Відношення до феномену смерті в різних релігіях та культурах.

Література

Основна:

1. Людина в цивілізації ХХІ століття: проблема свободи / [В. Г. Табачковський, М. О. Булатов, Т. В. Лютий, та ін.]. — К.: Наук, думка, 2005. — 272 с.
2. Скотна Н.В. Особа в розколотій цивілізації: світогляд, проблеми освіти і виховання: Автореф. дис... д-ра філос. наук: 09.00.10 / АПН України; Інститут вищої освіти. – К., 2005. – 46 с.
// [http://www.nbu.gov.ua/_scripts/wwwi32.exe/\[in=_scripts/ep.in\]](http://www.nbu.gov.ua/_scripts/wwwi32.exe/[in=_scripts/ep.in]).
3. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж: Навчальний посібник / Під ред. Н. Хамітова. (2-е вид. перероб. та доп.) – К.: КНТ, Центр навчальної літератури, 2006. – 296 с.
4. Людина в цивілізації ХХІ століття: проблема свободи / Г. Табачковський, М. О. Булатов, Т. В. Лютий, Г. І. Шалашенко, Є. І. Андрос, А. М. Дондюк, Г. П. Коваadlo, Н. В. Хамітов, О. А. Ярош, В. П. Загороднюк.. – К.: Наук. думка, 2005. – 272 с.

Додаткова:

1. Онтологія людини. Навчальний посібник / Відп. ред. Лях В.В., Мозговий Л.І. – Слов'янськ: Печатний двір, 2004.
2. Свобода: сучасні виміри та альтернативи / Відп. ред. – Лях В.В., Пазенок В.С. – К.: Український центр духовної культури, 2004.
3. Скотна Н.В. Особа в розколотій цивілізації: освіта, світогляд, дії / Дрогобицький держ. педагогічний ун-т ім. Івана Франка. – Л.: Українські технології, 2005. – 383 с.

4. Мегрелішвілі М.О. Буття людини як буття можливостей: соціально-філософський аналіз: Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.03;/ Запоріз. держ. ун-т. – Запоріжжя, 2004. – 17 с.
// <http://www.nbuu.gov.ua/ard/2004/04mmosfa.zip>

 ТЕМА №9
ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ СВІТУ

План

1. Буття та його форми.
2. Матерія як філософська категорія.
3. Рухта його форми.
4. Простірічас.
5. Субстанціональна та реляційна концепції простору і часу.

Основні поняття: онтологія, субстанція, субстрат, монізм, дуалізм, форми буття, форми руху, картина світу.

Контрольні питання

1. Як співвідносяться рух і розвиток: загальне та відмінне.
2. Назвіть основні форми руху матерії.
3. Перелікуйте основні суттєві характеристики часу і простору.

 Завдання для самостійної роботи:

1. Охарактеризуйте основні філософські уявлення про матерію.
2. Проаналізуйте зміст реляційної концепції простору і часу.
3. Обґрунтуйте, в чому полягає проблема єдності матерії, руху, простору і часу.
4. Наведіть перелік основних філософських позицій, пов'язаних із розумінням вихідних підвалин буття.

Література:

 Основна:

1. Філософія [Текст] : навч. посіб. / [Л. В. Губерський та ін.] ; за ред. д-ра філос. наук, проф. І. Ф. Надольного. - 8-е вид., стер. - К. : Вікар, 2011. - 456 с. - (Серія "Вища освіта ХХІ століття").
2. Філософія [Текст] : словник-довідник : навч. посіб. / за ред. проф. І. Ф. Надольного, проф. І. І. Пилипенка, проф. В. Г. Чернеця ; Нац. акад. кер. кадрів культури і мистец., Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. - 3-є вид., допов., випр., переробл. - К. : НАКККіМ, 2010. - 480 с.
3. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч.посіб./за ред..акад.НАН України Л.В.Губерського. – К.:Знання,2009. - 621 с.
4. Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – 744 с. Статті: “Буття”, “Буття буденне”, “Буття граничне”, Існування”, “Об’єктивна реальність”, “Природа”, “Природне й штучне”, “Субстанція”.

 Додаткова:

1. Доброхотов А.Л. Категория бытия в классической западноевропейской философии. - М., 1986.

2. Бибихин В.В. Мир.- СПб.,2007.
2. Дышлевый П.С. Яценко Л. В. Что такое научная картина мира. М.,1984.
3. Губин В.Д. Онтология. – М.,1998.
4. Гегель Г.В.Ф. Учение о бытии // Гегель. Энциклопедия философских наук. – Т.1. Наука логики. – М., 1974.

 ТЕМА № 10
ОСНОВНІ ФІЛОСОФСЬКІ КАТЕГОРІЇ

План

1. Загальна характеристика філософських категорій.
2. Сутність і явище.
3. Зміст і форма.
4. Причина, привід, наслідок.
5. Необхідність і випадковість.
6. Можливість і дійсність.
7. Одиничне, особливе, загальне.
8. Основні категорії філософії постмодернізму.

Основні поняття: поняття, категорія, сутність, явище, зміст, форма, причина, привід, наслідок, необхідність, випадковість, можливість, дійсність, одиничне, особливе, загальне, лабіринт, абсурд, симулякр, деконструкція.

Контрольні питання

1. Визначте відмінність між термінами “поняття” і “категорія”.
2. Аргументуйте, чому категорії є основоположними поняттями філософії.
3. Охарактеризуйте проблему систематизації філософських категорій.
4. Проаналізуйте, чому категорії “людина”, “відношення”, “сущє”, “світ” є найважливішими в філософії.

Завдання для самостійної роботи

- 1 Розгляньте значимість філософського тлумачення існування світу через категорії “причина – наслідок” і “необхідність – випадковість”.
2. Охарактеризуйте практичну значимість категорій “загальне – особливе – одиничне”.
3. Визначте найважливіші особливості категорій “можливість – дійсність”, “сутність – явище”, “зміст – форма”.

Література

 Основна:

1. Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. Статті: “Відношення”, “Випадковість”, “Загальне”, “Зв’язок”, “Категорії”, “Категорії діалектики”, “Можливість і дійсність”, “Причинність”, “Сущє”, “Сутність та існування”.
2. Новая философская энциклопедия. В 4-х томах. – Т.1. – М., 2000. Статті: “Единичное и общее”, “Категории”, “Мир”. – Т.3., – М., 2001. Статті: “Необходимость и случайность”, “Причина и следствие”, “Связь”, “Сис”, “Сущє”, “Сущность и явление”. – Т.4. – М., 2001.

Додаткова:

1. Онтологія людини. Навчальний посібник / Відп. ред. Лях В.В., Мозговий Л.І. – Слов’янськ: Печатний двір, 2004.

МОДУЛЬ 2. ТЕОРЕТИЧНІ УЗАГАЛЬНЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ЗДОБУТКІВ ФІЛОСОФІЇ В ЇЇ ГОЛОВНИХ РОЗДІЛАХ І СУЧАСНИХ НАПРЯМАХ

ТЕМА № 1

ФІЛОСОФІЯ ЖИТТЯ. ФРЕЙДИЗМ

План

1. Філософські погляди А. Шопенгауера (1786-1861):
 - соціальний волюнтаризм та песимізм;
 - людина і суспільство: проблема взаємодії;
 - “Афоризми життєвої мудрості”.
2. Філософські погляди Ф. Ніцше:
 - “воля до влади”;
 - культ Надлюдини;
 - критика релігії – “Бог помер”;
 - відношення до держави.
 - проблема інтерпретування філософії Ф. Ніцше
3. Основні ідеї філософії З. Фрейда.

Основні поняття: людина, життя, смерть, сенс життя, Надлюдина, “переоцінка цінностей”, воля, світова воля, влада.

Контрольні питання

1. Що “так” і “не так”, на Ваш погляд, казав Заратустра?
2. Яким життєвим мудростям вчить А. Шопенгауер?
3. Охарактеризуйте відношення Ф. Ніцше до релігії.
4. Охарактеризуйте структуру внутрішнього світу особистості по Фрейду.

Завдання для самостійної роботи

1. Критика психоаналізу З. Фрейда К. Юнгом: основні розходження.
2. Назвіть послідовників вчення З. Фрейда.
3. Дайте визначення поняття “архетипи” за К. Юнгом.
4. Охарактеризуйте погляди Еріха Фромма.

Література

Основна:

1. Шопенгауэр А. Избранные произведения. – М.: Просвещение, 1992: Мир как воля и представление; Афоризмы житейской мудрости.
2. Ницше Ф. Сочинения в 2-х т. – М.: Мысль, 1990:
 - Так говорил Заратустра. Книга для всех и ни для кого.
 - По ту сторону добра и зла.
 - Антихристианин.
3. Філософія Ф. Ніцше і сучасність (До 160-річчя від дня народження) // Філософсько-антропологічні студії 2005. – К.: Стилос, 2005. – 336 с.

4. Фрейд З. Психология бессознательного: Сб. произведений. – М.: Просвещение, 1989: Я и Оно. – С. 425-440; О психоанализе. – С. 346-382; По ту сторону принципа удовольствия. – С. 382-425.
5. Фрейд З. Лекции по психоанализу. – М., 1990.

 Додаткова:

1. Фрейд З. Будущее одной иллюзии // Сумерки богов. – М.: Политиздат, 1989.
2. Краткий словарь психоаналитических терминов // Психология бессознательного. – М.: Просвещение, 1989. – С. 440-447.
3. Фрейд З. Неудовлетворенность культурой // Философские науки. – 1989. – № 1.
4. Фрейд З. Психоанализ. Религия. Культура. – М., 1992.
5. Юнг К. Архетип и символ. – М.: Ренессанс, 1991.
6. Фишер К. Артур Шопенгауэр. – Москва, 1996.
7. Хазанов Б. Черное солнце философии Шопенгауэра // Вопросы философии. 2002. №3.
8. Чанышев А.Н. Человек и мир философии Артура Шопенгауэра. – Москва, 1990.
9. Гардинер П. Шопенгауэр. Философ германского эллинизма. Пер. с англ. – М., 2003.

 ТЕМА №2.

СУЧАСНА СВІТОВА ФІЛОСОФІЯ

План

1. Екзистенціалізм.
2. Прагматизм.
3. Герменевтика.
4. Постмодернізм.

Основні поняття: екзистенціалізм, прагматизм, герменевтика, постмодернізм.

Контрольні питання

1. Назвіть основні напрямки філософії ХХ-ХХІ століть.
2. Прокоментуйте тлумачення поняття “свобода” у філософії екзистенціалізму.
3. Охарактеризуйте особливості філософії прагматизму.

 Завдання для самостійної роботи

1. Визначте основні проблеми філософії герменевтики.
2. Основні ідеї постмодернізму.
3. Сутність проблеми “герменевтичне коло”.

Література

 Основна:

1. Зотов А.Ф. Современная западная философия. – М., 2001.

2. Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. Статті: “Герменевтика філософська”, “Герменевтичне коло”, “Екзистенціалізм”, “Екзистенція”, “Неопозитивізм”, “Постодернізм”, “Прагматизм”.
3. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. /Упорядники В.В.Лях, В.С.Пазенок. – К., 1996.

Додаткова:

1. Камю А. Миф о Сизифе // Бунтующий человек. – М., 1990.
2. Сартр Ж.-П. Экзистенциализм – это гуманизм // Сумерки богов. – М., 1989/
3. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями: Хрестоматія / [Упоряд. В.В. Лях, В.С. Пазенок]. – К.: Ваклер, 1996. – 421 с.
4. Фромм Э. Бегство от свободы. – М.: Прогресс, 1990. – 269 с.
5. Фромм Э. Иметь или быть? – М.: Прогресс, 1990. – 238 с.

ТЕМА №3 **СВІДОМІСТЬ**

План

1. Виникнення свідомості і її суспільна природа.
2. Структура та функції свідомості.
3. Форми та рівні суспільної свідомості.
4. Основні проблеми моделювання психічної діяльності людини.

Основні поняття: психіка, свідомість, несвідоме, мислення, воля, відображення, пам'ять, почуття, мова, спілкування, праця, форми та рівні суспільної свідомості, ідеологія.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте проблему виникнення і розвитку свідомості.
2. Розгляньте структуру свідомості.
3. Розкрийте в чому полягає активний характер свідомості і її творчі функції.

Завдання для самостійної роботи

1. Визначте сутність та форми відображення.
2. Як співвідносяться свідомість і мислення?
3. Визначте біологічні та соціальні передумови виникнення свідомості.

Література

Основна:

1. Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. Статті: “Відображення”, “Свідомість», “Ідеальне”, “Інтеллігібельне”, “Психіка”, “Само-свідомість особистості”.
2. Юлина Н.С. Тайна сознания: альтернативные стратегии исследования. Ч.1. – Журнал “Вопросы философии”, 2004. – № 10. – С.125-135; Ч. 2. Журнал “Вопросы философии”. – 2004. – №11. – С.150-164.

Додаткова:

1. Хакен Г. Принципы работы головного мозга. Синергетический подход к активности мозга, поведению и когнитивной деятельности. – М.: ПЕР СЭ, 2001.
2. Самойлова А.Г. Свідомість особистості: співвідношення буденного та наукового рівнів // Вісник Дніпропетровського університету. – Дніпропетровськ, 2000. – Вип.5. – С. 13-19.

ТЕМА № 4 **ПІЗНАННЯ**

План

1. Сутність, структура та форми пізнавального процесу.
2. Концепції істини.
3. Наукове пізнання і його специфічні ознаки.
4. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання та їх методи.

Основні поняття: пізнання, суб'єкт, об'єкт, знання, істина, наука, агностицизм, аналіз, синтез, індукція, дедукція, експеримент, спостереження, абстрагування, моделювання.

Контрольні питання

1. Дайте визначення понять “пізнання”, “знання”, “істина”.
2. Назвіть форми чуттєвого і раціонального пізнання.
3. Охарактеризуйте форми емпіричного і теоретичного рівнів пізнання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте сутність проблеми співвідношення суб'єкта і об'єкта пізнання.
2. Розкрийте єдність чуттєвого і раціонального у пізнавальному процесі.
3. Доведіть, що практика є основою, ціллю пізнання та критерієм істини.

Література

Основна:

1. Філософський енциклопедичний словник. – К.:Абрис, 2002. Статті: “Відчуття”, “Єдність діалектики, логіки, теорії пізнання”, “Інстинкт”, “Інтуїція”, “Істина”, “Об'єкт”, “Пізнання”, “Поняття”, “Практика”, “Сприймання”, “Судження”, “Теорія пізнання”, “Узагальнення”, “Умовивід”, “Уява”, “Уявлення”.
2. Ярошовець В.І. Людина в системі пізнання. – К., 1996.
3. Яценко О.І. Практика-познание-мировоззрение. – К., 1980.
4. Горский Д.П. О критериях истины. (К диалектике теоретического знания и общественной практике) // Вопросы философии. – 1998. – №2. – С. 28-39.

Додаткова:

1. Кун Т. Структура научных революций. – М., 1977. – 300 с.
2. Копнин П.В. Гносеологические и логические основы науки. – М., 1974. – 568 с.
3. Гадамер Х.Г. Истина и метод: Основы философской герменевтики. – М., 1988.

 ТЕМА № 5
СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ

План

1. Поняття розвитку та його атрибутів.
2. Сучасні концепції розвитку: діалектика, метафізика, еkleктика, софістика, синергетика.

Основні поняття: суб'єктивна і об'єктивна діалектика, догматизм, релятивізм, історичні типи діалектики, форми діалектики, протиріччя, розвиток, зв'язок.

Контрольні питання

1. Назвіть основні принципи діалектики.
2. Дайте характеристику метафізики, еkleктики та софістики.
3. Які основні поняття синергетики?

✍ Завдання для самостійної роботи

1. Дайте характеристику синергетики як новоготипу світогляду.
2. Проаналізуйте закони діалектики.
3. Визначте зміст понять “еволюція” і “революція”.

Література

 Основна:

1. Філософський енциклопедичний словник. – К: Абрис, 2002. – 744 с. Статті “Діалектика”, “Метафізика”, “Еkleктика”, “Софістика”, “Синергетика”, “Догматизм”, “Релятизм”.
2. Синергетике – 30 лет // Вопросы философии – 2000. – №3.
3. Шаповалов В.И. Законы синергетики и глобальные тенденции. / В.И.Шаповалов, Н.В. Казаков // Общественные науки и современность. – 2002. – №3. – С. 141-149.
4. Штернберг М.И. Является ли синергетика наукой? // Философские науки.- 2004. – №6. – С. 130-140.
5. Прытков В.П. Оправдание синергетики // Вопросы философии. – 2001. – №4. – С. 146-150.
6. Пироженко В.А. Методологические претензии синергетики и иллюзия “постнеклассической” рациональности: [Логика и методология науки] // Наука и наукознание. – 2004. – №2. – С. 95-112.

 Додаткова:

1. Хакен Г. Синергетика. – М.: Мир, 1980.
2. Мартинюк І. Про синергетику без любові // Соціологія: теорія, методи, маркетинг.- 2003.- №3.- С.195-202.
3. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Синергетика как новое мировидение // Вопросы философии. – 1992. – №12.
4. Пазенюк В. Синергетика в контексті становлення нової світоглядної парадигми: [В.Пазенюк, докт. філос. наук, проф., чл.-кор НАН України, проректор Київського інституту туризму, економіки і права] // Вища освіта України.- 2003.- №3.- С.21-28.

 ТЕМА № 6
СУСПІЛЬСТВО: СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

План

1. Поняття суспільства. Суспільне виробництво і його структура.
2. Сфери суспільного життя (економічна, політична, соціальна, духовна) та їх специфіка.
3. Рушійні сили розвитку суспільства.
4. Історичний процес: формаційний та цивілізаційний підходи до розуміння сутності.

Основні поняття: суспільство, праця, власність, ідеологія, рушійні сили, прогрес, формація, цивілізація, “зіткнення цивілізацій”.

Контрольні питання

1. Дайте визначення понять “суспільство”, “потреби”, “інтереси”, “праця”, “конкуренція”, “формація”, “цивілізація”.
2. Назвіть рушійні сили розвитку суспільства.
3. В чому сутність формаційного та цивілізаційного підходів до розуміння історичного процесу.

✍ **Завдання для самостійної роботи**

1. Визначте, що таке спосіб виробництва.
2. Охарактеризуйте основні елементи продуктивних сил.
3. Розкрийте сутність виробничих відносин.
4. Дайте філософське обґрунтування поняття власності.

Література

 Основна:

1. Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. Статті: «Суспільство», «Виробництво суспільне», «Відносини виробничі», «Власність».
2. Філософський словник соціальних термінів. /Під ред. В.П.Андрущенка. – Київ-Харків, 2002.
3. Васильченко В.М. Філософія матеріального виробництва. Курс лекцій. – Запоріжжя: ЗДУ, 2001. – 73 с.
4. Мясникова Л.А. Экономика постмодерна и отношения собственности // Вопросы философии. – 2002. – №7. – С. 5-16.
5. Розин В.М. Экономика с культурологической точки зрения // Общественные науки и современность. – 2002. – №6. – С. 107-114.
6. Крисаченко В.С., Степіко М.Т., Власюк О.С. та інші. Український соціум // <http://www.niss.gov.ua/book/Krysachenko/index.htm>.
7. Социальная философия: Учебник /Под ред. В.П.Андрущенко, Н.И.Горлача. – Киев-Харьков, 2002. – Раздел 2, гл.3.

 Додаткова:

1. Пролесєв С.В. Метафізика влади. – К. Наук. Думка, 2005.
2. Зубов В.О., Кривега Л.Д., Косих А.І. Філософія підприємництва – Запоріжжя: Дінас, 2000.

3. Діденко Н.Г. Управління, влада, держава: філософські аспекти взаємодії / Донецький держ. ун-т управління. – Донецьк: ДонДУУ, 2005. – 128с.
4. Бодрийяр Ж. В тени молчаливого большинства, или Конец социального. – Екатеринбург: Изд-во Уральского ун-та, 2000. – 104 с.
// [http:// www.lib.ultra-com.ru/books/1264.html](http://www.lib.ultra-com.ru/books/1264.html).

ТЕМА № 7

СУЧАСНИЙ СВІТ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

План

1. Глобалізація: сутність, суб'єкти, наслідки.
2. Глобальні проблеми сучасності.
3. Формування інформаційного суспільства як проблема 21 століття.
4. Україна у світових координатах розвитку.

Основні поняття: глобалізація, рушійні сили суспільного розвитку, цивілізація, “зіткнення цивілізацій”.

Контрольні питання

1. Дайте визначення сутності та проявів глобалізації
2. Дайте характеристику інформаційного суспільства
3. Охарактеризуйте глобальні проблеми сучасності та можливі шляхи їх вирішення.

Завдання для самостійної роботи

1. “Зіткнення цивілізацій” як проблема сучасності.
2. Стан та перспективи розвитку інформаційного суспільства в Україні.
3. Що визначає розвиток сучасного суспільства: чинники та фактори.

Література

Основна:

1. Цивилизационные модели современности и их исторические корни/ Пахомов Ю.Н., Крымский С.Б., Павленко Ю.Б. – К.: Наукова думка, 2003.
2. Доповідь ООН про людський розвиток країн світу в 2011 році// <http://hdr.undp.org/reports/global/2010/>.
3. Україна// Вікіпедія // uk.wikipedia.org/wiki/Україна.
4. Попович М.В. Червоне століття. - К., АртЕК, 2005. – 326 с.
5. Толочко П.П. Украина: государство или страна? / П.П.Толочко// Союз левых сил. — К. : Довіра, 2008. — 207с.
6. Суспільно-політичні трансформації в Україні: від задумів до реалій / [Солдатенко В. Ф., Бевз Т. А., Горбатенко В. П. та ін] /. — К. : Парламентське вид-во, 2009. — 536 с.
7. Власюк О.С. Український соціум / О.С. Власюк, В.С. Крисаченко, М.Т.Степико та ін.: за ред. В.С.Крисаченка. – К.: Знання України, 2010. — 792 с.
8. Портнов А. Між «Центральною Європою» та «Русским миром» : Сучасна Україна у просторі міжнародних інтелектуальних дискусій / А.Портнов. — К. : НІСД, 2009. – 160 с.

9. Пелагеша Н.Є. Україна у смислових війнах постмодерну : трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації : [Монографія] / Н.Є.Пелагеша. — К. : НІСД, 2009. — 422 с.

Додаткова:

1. Пахомов Ю. Глобализация: Пути и перепутья/ Ю.Пахомов. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.intellectual.org.ua/Globaliz11.htm>.
2. Скалацький В.М. Інформаційне суспільство: сучасні теорії та моделі (соціально-філософський аналіз): Автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2006. — 17 с.
3. Семиколенов В.М. Мораль в інформаційному суспільстві: Автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.04 / Таврійський національний ун-т ім. В.І.Вернадського. — Сімф., 2006. — 19 с.
4. Даніл'ян В.О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально- філософський аналіз): Автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.03 / Харківський ун-т повітряних сил ім. Івана Кожедуба. — Х., 2006. — 19 с.
5. Бажанов Е. П., Бажанова Н. Е. Куда идет человечество? О тенденциях международных отношений в XX веке / Е.П. Бажанов, Н.Е. Бажанова. — М.: Восток-Запад, 2009. — 96 с.
6. Уэбстер Ф. Теории информационного общества / Ф. Уэбстер. — М.: Аспект Пресс, 2004. — 400 с.
7. Цивилизация: от локального к глобальному Граду: монография / [Л.А.Алексеева, Р.А.Додонов, Ф.В. Лазарев и др.] / Донецкий национальный технический ун-т; Технопарк ДонГТУ УНИТЕХ. — Донецк: ДонНТУ ; УНИТЕХ, 2008. — 236с.

ТЕМА № 8 **УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ**

План

1. Українська філософія: основні етапи розвитку, представники, ідеї.
2. Філософія Г. Сковороди.
3. Сучасна українська філософія: представники, коло проблем.

Основні поняття: філософія серця”, “споріднена праця”, просвітництво, українська національна ідея.

Контрольні питання

1. Назвіть основні риси філософських пошуків у Київській Русі.
2. Сформулюйте принципи філософії “братських шкіл”.
3. Філософія у Києво-Могилянській академії.
4. Основні етапи історико-філософського процесу в Україні.

Завдання для самостійної роботи

1. Основні ідеї філософії Г. Сковороди.
2. Проблема «сродної праці» в філософії Г.Сковороди.
3. Сучасна українська філософія: представники таколо проблем.

Література

Основна:

1. Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. Статті: “Сковорода Григорій Савич”, “Українка Леся”, “Філософія”, “Філософія серця”, “Франко Іван Якович”, “Чижевський Дмитро Іванович”, “Шевченко Тарас Григорович”, “Шинкарук Володимир Іларіонович”, “Юркевич Памфіл Данилович”.
2. Горський В.С. Історія української філософії: Курс лекцій., К., 1997. – 288 с.
3. Історія філософії. Підручник /За ред. В.І.Ярошовця. – К., 2002. Частина VIII.

Додаткова:

1. Крисаченко В.С. Історія української філософії. Хрестоматія-довідник. – К.: МП Леся, 2006. – 468 с.
2. Грушевський М.С. Очерк истории украинского народа. К., 1991. – С. 14-32.
3. Історія філософії України: Підручник. – К., 1994. – С. 3-407.
4. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2 т. – К., 1973.
5. Чижевський Д.І. Нариси історії філософії на Україні. – К., 1992. – С. 17-88.
6. Юркевич П.Д. Философские произведения. – М., 1990. – С. 7-58.